

Bödeln Olof Olofsson Häll(Hell) (1776-1836) av Thomas Degerman

Min bidrag (Jan Fredman):

Daniel (Mattsson) Fredman, f.1786 noteras i kyrkböckerna som *Inhyser* med familjen; hustru *Martha Gretha Nilsdotter* f.1786, Barnen: *Susanna* f.1815, *August* f.1818, *Sara Lovisa* f.1820, *Eric Daniel Fridman* f.1822, *Oliana(Juliana)* f.1825 med *Inhyser Olof Olofsson Häll* f.1776-05-21 och hans maka *Brita Johansdotter* f.1779-02-07, denne siste **Bödel** i Skellefteå socken, från 1825 under ett år på Olof's nybygge i Varuträsk. [Min källa: HF AI:6C (1818-1826) s.142 r.8]

”Föräldrarna Olof Månsson (1746-1823) från Storkåge 19 och hans hustru Britta Mikaelsson (1742-1815) var ägare till gården Medle 5 mellan åren 1768-90 innan de blev nybyggare i Kankberg 1790. Makarna fick nio barn, samtliga födda i Medle.

Äldsta sonen Olof Olofsson gifter sig 1798 med Brita Johansdotter från Varuträsk 4 och paret flyttar till Varuträsk 4 och paret flyttar till Kankberg. Olof och Brita fick sju barn. Familjen är åter till Varuträsk mellan åren 1814-29. Han skriver sig från 1814 ned tillnamnet Häll (Hell min anm.) och noteras som ”Inhysman och Afsked. Soldat”. I kyrkböckerna kan man följa Olof som nybyggare fram till 1836.

Makarna lämnar gården i Varuträsk på nytt och bosätter sig i Bergnäs 1829-34. År 1834 flyttar familjen till Loholm och år 1836 åter till Varuträsk där Olof avlider i april månad samma år. Han benämns nu som ”Skarprättare” i husförhörlängden.”

[Mina källor: Skellefteå lfs HFL AI:7D (1826-1836) fol. 387 r.17, HFL AI:8D (1836-1843) fol. 248 r.14]

Hustrun Brita flyttade våren 1837, efter makens död till sonen Eric Olofsson i Bergnäs, Jörn [Min källa: Skellefteå lfs FL 401 (1831-1837) s.126 r.7] och 1851-07-06 till Långviken, Falmark, Skellefteå sn, där hon bodde fram till sin död 1856. [Min källa: Skellefteå lfs FL B:2 (1838-1874) s.34 r.27, HFL AI:10G (1853-1862) fol. 156 r.3].

Olof Olofsson Häll var soldat i sin ungdom före äktenskapet – därav tillnamnet Häll. Han var mönstrad 1808 något år för Varuträskbönderna som lantvärnsman under namnet No.48 Hård och tillhörde då Westerbottens lantvärnsbataljon av Norrlandsbrigaden. Olof mätte vid mönstringen fem fot och åtta tum, d.v.s. 1,70 m.

Olof Olofsson Häll var den siste skarprättare i Westerbotten fram till år 1834. Vid förrättningen var Häll klädd i en svart kåpa utanpå sin vanliga dräkt och bar som ämbetsstecken guldörhängen i form av små bilar.

Vid avrättningen berättas det att män från intilliggande byar kallades in för att ”stå spetsgård”. Det innebar att männen höll tillspetsade stänger i en cirkel runt själva avrättningsplatsen. Utrymmet innanför spetsgården reserverades för skolbarn, drängar och pigor. De skulle med egna ögon se och lära sig att brott inte lönar sig.

Vid två tillfällen fullgjorde han sitt hemska värv på avrättningsplatsen på Bureheden. Första gången i januari 1827, då han avrättade lappen Nils Person från Auktsjaur, Arvidsjaur socken, som året innan rånmördat nybyggaren Sivert Nilsson i Storbodan.

Den 4 november 1830 klockan 09.00 på morgonen fick han åter använda sin bila då Sara Greta Persdotter avrättades. Sara Greta tillbringar sin sista natt i ett rum på Gästgiveriet i Bureå och det är den 3 november 1830. Hon tar farväl till sin mor i ett brev.

”Och när dessa rader faller i Eder hand, finns jag icke bland de levandes antal i provningarnas värld” – några ord ur brevet, förmedlande av pastor Öhmark.

Dagen därpå ska hon föras till Skellefteå tingslags avrättningsplats på Bureheden, ledsagad av fängevaligern, kronfogde Clausén och pastorsadjunkt Öhmark. Vid fångskjutsen marscherar fyra män med skarpladdade lodbössor. Skarprättaren soldat Häll med dräng fanns redan på plats samt ett antal åskådare.

Sara Greta Persdotter var 22 år och änka. Hon kommer från Ersmark och är dömd till att mista höger hand, halshuggas och brännas på bål. Hennes brott består i att ha giftmördat sin 8 månaders lille son. Sara Gretas levnadsöde grep ortsbefolkningen djupt. Visor diktades om hennes dåd och fördes muntligt vidare, för att slutligen nedtecknas.

Sista avrättningen utförde Häll den 30 april 1833 då han fullgjorde sin hemska syssla vid bestraffningen av en ”rysk” man i Norrbotten.

Den bila som Häll använde ska ha funnits kvar i Varuträsk ända in i våra dagar och använts som ”torvyxa” d.v.s. för att lösgöra torvstycken vid torvhuggning på mossar.

BÖDELTAXA FRÅN År 1736

insänt av Thomas Degerman

För halshuggning	5 daler
Särskild för handens avhuggande	2 ”
Rådbråkande och halshuggande, samt parterande och steglande på tvenne eller flera på pålar	15 ”
Halshuggande eller steglande på en eller flera pålar	10 ”
Halshuggande och missdådares brännande å bålet	10 ”
Upphängande i galge	8 ”
Kåk och hudstrykande	3 ”
Fördrivande ut ur stad eller härad	2 ”
Knipande med tång, var gång	2 ”
Brännande i pannan, å rygg eller med häradets vapen för att visa att han/hon var en missdådare	2 ”
Tungans avskärande	5 ”
Öronens avskärande	2 ”

Dessutom ålåg det bödeln eller bödelknekten att prygla dårarna i dårhuset, men taxa härför är ej nämnd.

För spöslitningen vid pålen anlätades i regel icke bödeln utan en bödelknekt från orten utförde detta, eller den länsmannen eller lagmanstinget utsåg härtill.”
